

Nr 504.

Av herrar **Johansson** i Stockholm och **Holmberg**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 99, angående studentsociala stödåtgärder m. m.*

Enligt direktiven för studentsociala utredningen skulle denna »avgiva förslag till åtgärder för att undanröja ännu kvarstående hinder av ekonomisk natur för studielämplig ungdom att genomgå utbildning vid våra universitet och högskolor».

Denna anvisning kan inte anses ha följts och än mindre fått en positiv lösning i den nu föreliggande propositionen angående studentsociala stödåtgärder. I korthet innebär denna proposition endast att möjligheter till studielån förbättras genom att de studerande erhålla lån mot statlig kreditgaranti redan under studietiden samt att bostadssubventioner utgå för uppförande av studentbostäder. Det är alltså lånelinjen som departementschefen nu främst tillråder. Detta måste vi beteckna såsom ett mycket magert resultat i jämförelse med den riktpunkt som angivits för statsmakternas strävanden på detta område. Såväl i propositionen som i studentsociala utredningen redovisas ju också de starka betänkligheter som kunna anföras mot lånelinjen, framför allt när det gäller att åstadkomma en större rekrytering för den högre utbildningen inom socialgrupp 3, vilket måste anses vara en avgörande fråga i detta sammanhang. Enligt propositionen komma ju nämligen 57,2 procent av studenterna från socialgrupp 1, 35,8 procent från socialgrupp 2 och endast 5,7 procent från socialgrupp 3, varjämte det finns 1,3 procent från icke angivna grupper.

I detta sammanhang bör också erinras om att tillströmningen till de akademiska yrkena under de senaste årtiondena icke inneburit förändringar i demokratisk riktning utan visar en rakt motsatt tendens. Enligt en av Lunds universitets statistiska institution företagen undersökning sjönk rekryteringen från socialgrupp 3 — eller grupp H, som omfattar kroppsarbetare inberäknat lantarbetare, torpare och hantverkare — från 13 procent under perioden 1919—1932 till 6,9 procent under perioden 1933—1945 av det totala antalet studenter vid Lunds universitet.

Att denna utveckling icke beror på en tilltagande brist på studielämpliga inom socialgrupp 3 framgår bland annat, ehuru otillräckligt, av den i propositionen omnämnda utredningen av docent Husén. Därav framgår att det

erfordras effektivare åtgärder än de i propositionen föreslagna om man vill åstadkomma en verklig demokratisering av den högre utbildningen.

Studentlönen har såväl i propositionen som av studentsociala utredningen avvisats såsom icke aktuell. Behandlingen av denna fråga måste anses såsom otillfredsställande med hänsyn till att studentsociala utredningen dock accepterat principen att studier skola betraktas såsom samhällsnyttigt arbete samt att det under nuvarande marknadsläge »är orimligt att tala om några merlöner för akademiskt utbildad arbetskraft». Studentlön, som innebär att stipendier utgå till alla studenter utan behovsprövning, måste betraktas såsom den enda i längden riktiga grundvalen på vilken en sanering av akademikernas ekonomiska förhållanden kan ske. En annan inställning till denna fråga är sålunda önskvärd. Riksdagen bör därför redan nu i princip uttala sig för studentlön. Ett sådant uttalande skulle få en psykologisk verkan bland dem som ha lust och fallenhet för högre studier men för närvarande hindras därifrån av ekonomiska skäl.

Studentsociala utredningens förslag bör i motsats till propositionen tillstyrkas, dock med ett par viktiga reservationer. Utredningens förslag innebär nämligen att cirka 20 procent av de studerande skola få cirka 30 procent av sina studiekostnader täckta genom stipendier. Såsom skäl för denna begränsning av stipendiegivningen har studentsociala utredningen anfört bland annat att det nuvarande statsfinansiella läget inte medger större stipendier. Men om man, såsom studentsociala utredningen, utgår ifrån att studier är produktivt arbete samt att talet om akademikernas merlöner är orimligt, så borde väl det statsfinansiella läget i stället anges såsom skäl till att — bland annat genom frikostigare stipendiegivning — bättre än hittills tillvarataga de samhällliga värden som studiebegåvningarna utgöra.

Studentsociala utredningens förslag är dock uppenbarligen en korttidslösning. I stället för att ange generella normer för stipendiegivningen så att den automatiskt anpassas efter förändringarna i studentkårens sociala sammansättning föreslås ett visst antal stipendier beräknat efter nuvarande förhållanden. Utredningen framhåller att hinder framdeles inte föreligger att stipendietiden kommer att omfatta hela den normala studietiden, men menar att en sådan reform förutsätter en väsentligt annan social rekrytering av studenterna. Men härtill måste man fråga: Bli de obemedlade studenterna i ett större behov av stipendier när de bli flera till antalet än för närvarande? Under alla förhållanden anse vi att stipendier nu böra ges åtminstone i den omfattning som studentsociala utredningen föreslagit. Det innebär en kostnad för detta ändamål med 1,5 miljoner kronor för kommande budgetår. Man bör emellertid kunna minska anslaget till allmänna studielånefonden, om en del av de obemedlade studenterna få stipendier i den omfattning vi nu föreslagit.

Med hänvisning härtill föreslås,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 99 måtte besluta att i enlighet med studentsociala utredningens förslag studentstipendier skola utgå till mindre bemedlade studerande vid samtliga akademiska läroanstalter inklusive socialinstituten, samt

att för budgetåret 1950—51 härför anvisas ett reservationsanslag å 1 500 000 kronor.

Stockholm i mars 1950.

Gustav Johansson.

Helmer Holmberg.